

Centrum Onkologické Prevence (COP)

Ve specialisované ambulanci COP se věnujeme **diagnostice a léčbě přednádorových změn** vulvy, pochvy a **děložního hrdla**.

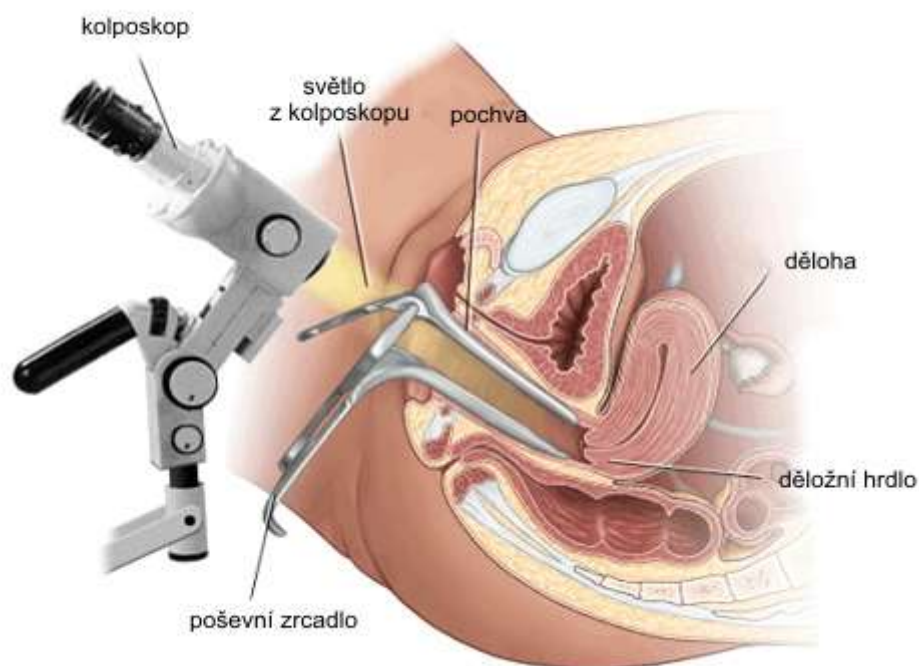
Pacientky jsou k nám odesílány po domluvě se svým ošetřujícím gynekologem. Nejčastějším důvodem k odeslání je **abnormální nález z onkologické cytologie** nebo podezřelý nález z **běžného kolposkopického vyšetření**.

V COP ambulanci tyto nálezy dále **došetříme a stanovíme další postup**. Samozřejmě je podrobné vysvětlení všech skutečností týkajících se jak diagnózy tak i navrhované léčby. K možnostem jak stanovit správnou diagnosu a tak i optimální postup nám slouží odběr **onkologické cytologie, HPV testace, kolposkopie a punch biopsie** (odběr malého kousku tkáně speciálními kleštičkami z čípku děložního na histologické vyšetření). V případě potvrzení přednádorových změn je nejčastěji prováděným zákrokem na děložním hrdle takzvaná **konizace**. Po ukončení léčby je pacientka předána zpět do péče a k dalšímu sledování ke svému ošetřujícímu lékaři.

Kolposkopie

- Při tomto vyšetření je zobrazen genitál (**děložní hrdlo, pochva a zevní rodidla**) přístrojem který se nazývá **kolposkop**. Jedná se prakticky o mikroskop který nám umožňuje detailnější pozorování povrchových změn sliznice na čípku děložním a změn ve tvaru a struktuře cév. Vyšetření probíhá jako běžné gynekologické vyšetření, pouze trvá o nějaký čas déle.
- Kromě takzvané **základní (nativní) kolposkopie**, v COP ambulanci provádíme i **kolposkopii rozšířenou**, při které je na pozorované místo nanesen nejčastěji 5% roztok kyseliny octové s cílem jednak zlepšit podmínky pozorování (odstranění hlenu) a také zvýraznit abnormální nálezy. Pro jednotlivé kolposkopické nálezy je zavedeno **odborné názvosloví**, jehož cílem je popsat pozorované změny a tím je zařadit do kategorie buď normálního kolposkopického nálezu, nebo nálezu abnormálního s nízkým stupněm závažnosti a nebo nálezu abnormálního s vysokým stupněm závažnosti..

Obr. 1 Kolonoskopie

Přednádorové změny

Prekancerózy zevního genitálu (=dysplázie = přednádorové změny) jsou změny, které předcházejí nádorová onemocnění a jsou způsobené převážně **infekcí rizikovým kmenem HPV viru**. Léčba je závislá na stupni změn a nejčastějším léčebným zákrokem jsou různé techniky konizace

Tyto buněčné změny dělíme na:

- **LG léze ("low-grade" lesions)** = změny **lehkého stupně**, které ve většině případů sám organismus ženy dokáže zlikvidovat i bez chirurgického zákroku
- **HG léze ("high-grade" lesions)** = změny **vysokého stupně**, které lze ošetřit jednoduchým chirurgickým zákrokem.

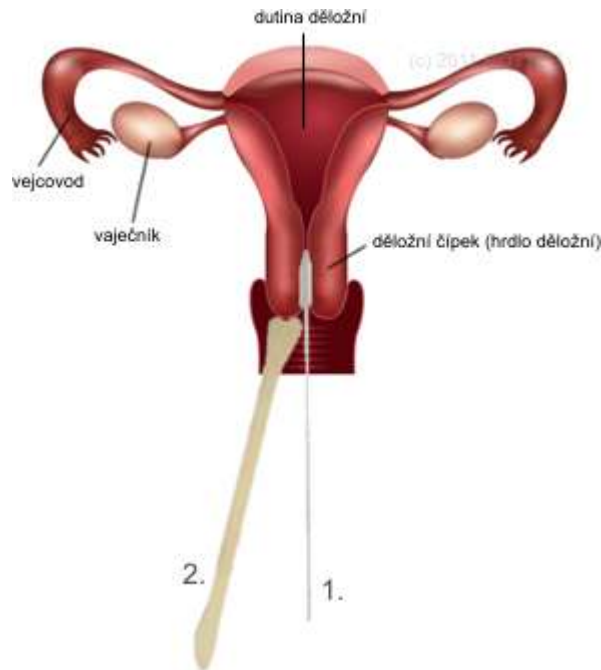
Po stanovení diagnózy dysplázie Vám **navrhne další léčbu**. V rozhodování se bere v úvahu stupeň dysplázie, plánované těhotenství, nebo již probíhající gravidita, dále věk a další přidružená onemocnění.

Změny mírného stupně (LG - léze) většinou sledujeme, závažnější leze (HG -leze) se řeší konizací. Principem metody je odstranit tyto změny z děložního hrdla a tím jednak vyléčení pacientky a také tímto zákrokem došetřit okolní tkáň.

Onkologická cytologie

Onkologická cytologie je **základní screeningovou (vyhledávací) metodou**, hodnotící kvalitu buněk z povrchu děložního čípku (hrdla) v nátěru. Cytologie spolu s kolposkopií je **neodmyslitelnou součástí preventivních prohlídek žen**.

Obr. 2 Stěr z povrchu děložního čípku

Odběr se provádí stěrem z **povrchu děložního čípku** (exocervixu) špátlí (na obrázku č. 2), z **kanálku děložního hrdla** (endocervixu) je buněčný materiál odebírán speciálním kartáčkem (na obrázku č. 1). Materiál je po natření na sklíčko a zafixování zaslán **do cytologické laboratoře** k dalšímu zpracování.

HPV testace

HPV test se většinou provádí u žen se zhoršenou onkologickou cytologií. Tady se provádí test na **HPV typy s vysokým rizikem (tzv. HR HPV)**. Lehké změny na čípku mohou být však vyvolány typy HPV virů s nízkým rizikem (tzv. LR HPV), na které se ne vždy dělá test. Doporučuje se dělat až **u žen starších 30 let**. U **žen mladších 30-ti let** nemá testování význam, protože v této věkové kategorii je HPV pozitivních až 30 % a imunita většiny žen se v průběhu několika měsíců dokáže zbavit viru bez následků

HPV - human papilloma virus

Lidský papilomavirus (zkratka HPV pochází z anglického označení **human papilloma virus**) patří mezi viry, které napadají buňky lidské pokožky a sliznic.

Bylo identifikováno nejméně **100 typů** HPV virů. HPV viry se dělí **dle rizika** vyvolání přednádorových změn v postižené tkáni:

- 1) HPV **typy s nízkým rizikem** vyvolání přednádorových a nádorových změn - většinou vyvolávají tvorbu kondylomů (např. typ 6 a 11)
- 2) HPV **typy s vysokým rizikem** vyvolání přednádorových a nádorových změn - jsou za zodpovědné za přednádorové změny na děložním čípku (např. typ 16 a 18).

HPV infekce je považována za **nejrozšířenější** pohlavně přenosnou chorobu. Většina sexuálně aktivní dospělé populace (**75-80 %**) je v průběhu života vystavena jednomu nebo více typům HPV virů (avšak infekce často proběhne bezpříznakově).

Tento virus vyvolává vznik **genitálních bradavic** (tzv. kondylomů) u mužů i žen.

Je zodpovědný za **přednádorové změny** na děložním čípku, na jejichž podkladě může vzniknout **rakovina děložního čípku**. HPV infekce dále může být přítomna v **nádorech vulvy a vaginy, karcinomu konečníku, karcinomu penisu, karcinomu krku**

Očkování proti rakovině čípku děložního

Nejnovější a nejspolehlivější metodou ochrany proti HPV infekci a rakovině čípku děložního je očkování (vakcinace).

Rakovina děložního čípku je po rakovině prsu celosvětově druhým nejčastějším nádorovým onemocněním u dívek a žen. Každé dvě minuty na ni na celém světě zemře jedna žena. V současné době jsou na trhu k dispozici dvě vakcíny Cervarix a Silgard.

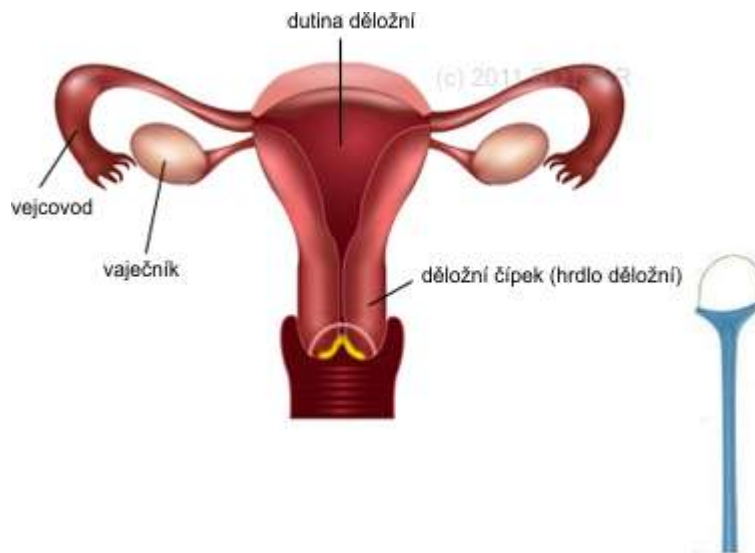
KONIZACE

- Léčbou **předrakovinových změn hrdla děložního** je provedení malého operačního výkonu - nejčastěji **konizace**, kterým odstraníme postiženou tkáň z děložního čípku. Zákrok také provádíme jako diagnosticko-léčebný, pokud máme podezření, že **leze se schovávat do hrdla** .

Při volbě techniky konizace je **nesmírně důležité**, jak leze vypadá (zda je **povrchová**, zda se **schovává do hrdla...**) a zda pacientka **plánuje ještě těhotenství**.

Zárok se provádí pomocí **elektrotechnik (klička, jehla)**. Typ použitého nástroje se řídí nálezem (viz níže).

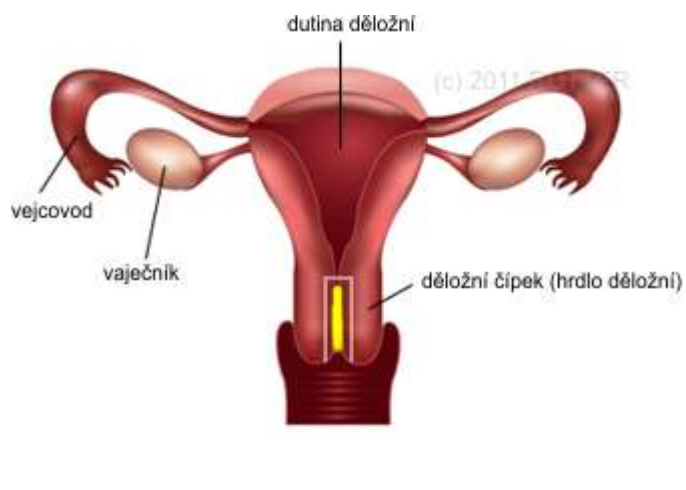
Obr. 3 Nálezy na povrchu čípku

- **Nálezy na povrchu čípku**

Povrchovou lezi (žlutou barvou) stačí velmi šetrně odstranit pomocí el.kličky (LOOP, LETZ, LEEP). Čípek děložní je tímto zákrokem poškozen zcela minimálně.

Obr. 4 Nálezy schované do hrdla

- **Nálezy schované do hrdla**

Léze = prekanceróza (schematicky označeno žlutou barvou), která je lokalizována do hrdla (často povrchově kolposkopicky není ani viditelná). Tento typ se řeší technikou vytnutí cervikálního kanálku pomocí el.jehly.

- Na našem pracovišti provádíme tyto zákroky v celkové narkose v režimu jednodenní operativy.

- Pooperační rizika:

Nejčastěji se setkáváme s **různou intenzitou špinění až krvácení**. Pouze ve výjimečných případech je nutno provést revizi a krvácení ošetřit.

Některé poslední studie ukázaly, že po konizaci může být mírně vyšší **riziko samovolného potratu a předčasného porodu**. Každá konizace musí být **dobře indikována** a nesmí být dělána zbytečně. Z dnešního pohledu spoustu nálezů (zvláště lehkých prekanceróz) jsme schopni **pouze dlouhodobě sledovat**.

Slovníček

Benigní nádor = nezhoubný nádor

Benigní nádor má většinou ostré ohraničení, nevytváří metastázy. Pokud při svém růstu tlakem neohrožuje funkci důležitých orgánů, není zpravidla životu nebezpečný. Léčba je zpravidla chirurgická: pokud je nádor odstraněn celý, nedochází zpravidla k recidivě.

Biopsie

Odběr vzorku tkáně k cytologickému nebo histologickému vyšetření, aby bylo možno potvrdit nebo vyvrátit podezření na nádor

Cytologie

Cytologické vyšetření, kdy jsou pod mikroskopem zkoumány jednotlivé buňky, které byly odebrány z povrchu děložního čípku.

Děložní čípek (někdy také označován jako děložní hrdlo nebo cervix)

Spodní zúžená část dělohy. Děložní čípek má válcovitý nebo kuželovitý tvar a zhruba polovina čípku je snadno přístupná při běžném gynekologickém vyšetření.

Epitel

Vrstva buněk, která pokrývá povrch těla, jednotlivých orgánů i tělních dutin.

Histologie

Histologické vyšetření, při kterém je zkoumán celistvý vzorek tkáně. Histologie umožňuje zjistit, zda jde o nádor a do jaké míry vytváří nádor struktury podobné výchozí tkáni.

Karcinom

Zhoubný nádor (nebo maligní nádor) z epitelových buněk.

Kolposkopie

Vyšetření povrchu děložního čípku pomocí speciálního mikroskopu – kolposkopu, který umožňuje zachytit časné změny na děložním čípku. Z hlediska vyšetřované pacientky se kolposkopické vyšetření nijak zásadně neliší od běžného gynekologického vyšetření.

Konizace

Malý chirurgický zásah, při kterém je vyříznuta kónická (kuželovitá) část děložního čípku.

Maligní nádor = zhoubný nádor

Tento nádor je tvořen rakovinnými buňkami, které se nekontrolovaně množí, napadají okolní tkáň a šíří se do vzdálených míst v těle, kde vytvářejí metastázy.

Prekancerózy = přednádorová stadia

Tyto buněčné změny jsou ohraničeny pouze na vrstvu epitelu a nemají ještě schopnost metastazovat.

Dělíme je na:

- **LG léze (low-grade lesions)** – změny lehkého stupně, které ve většině případů sám organismus ženy dokáže zlikvidovat i bez chirurgického zákroku
- **HG léze (high-grade lesions)** – změny vysokého stupně, které lze ošetřit jednoduchým chirurgickým zákrokem.

Rakovina

Obecné označení pro více než 100 onemocnění, které se vyznačují nekontrolovaným abnormálním růstem buněk. Viz také maligní nádor.

Recidiva

Opětné známky nemoci, která již nebyla po léčbě prokazatelná. Může se jednat např. o lokální recidivu nádoru odstraněného při operaci, vznik metastáz apod. Viz také relaps.

Relaps

Návrat aktivity onkologického onemocnění. Tento termín se používá u nemocí, u nichž je jasné, že je nelze jednou provždy z těla odstranit: u těchto nemocí lze léčbou dosáhnout pouze úplného vymizení příznaků nemoci (tzv. remise), nikoli však úplné odstranění všech zhoubných buněk z těla (vyléčení).

Viz také recidiva.

Remise

Období bez známek onemocnění po úspěšné léčbě, kdy pacient již netrpí žádnými příznaky. Remisi může následovat relaps; pokud se relaps neobjeví po dostatečně dlouhé době, lze hovořit o vyléčení (u nádorů většinou po 5 letech).

Screening

Vyhledávání časného a léčitelného nádorového onemocnění.